درس دوم: مست و هشیار از: دیوان اشعار اثر: تعلیمی معاصر نویسنده: پروین اعتصامی

❖ این درس از دیوان پروین (رخشنده) اعتصامی شاعر معاصر (۱۲۸۵-۱۳۲۰) انتخاب گردیده است و در باب مسائل اجتماعی و نابسامانیهای جامعه در قالب مناظره ای بسیار زیبا و شنیدنی سروده شده است. محتسب یا مأمور حکومتی که گمارش نظارت بر اجرای امور دین و رسیدگی به اجرای احکام شرعی است، در نیمه شب با مستی برخورد می کند. در این مناظره مأمور حکومتی به شدت و دقّت به دنبال یافتن جرم از مست است، امّا مست در سرتاسر ابیات با تحکّم، اشراتی بر نابسامانی و فساد در جامعه دارد و محتسب را متوجّه رواج بی قانونی و جرم و فساد از سوی حاکمان و کارگزاران جامعه می کند و آنان را متّهم می کند؛ با هم بخوانیم این مناظره زیبا را:

شناسنامه: قالب: ..... وزن: ..... قافیه: ..... درون مایه: .....

محتسب مستی به ره دید و گریبانش گرفت مست گفت: «ای دوست، این پیراهن است، افسار نیست»

قلمرو زبانی: محتسب (نماد): ..... / گریبان: ..... / افسار: ..... / حذف: .....

قلمرو ادبی: قالب شعر: ..... / وزن: ..... / نماد: ..... / تناسب: ..... / تضاد: .....

جناس: ..... / کنایه: ..... / واژه‌آرایی: ..... / واج‌آرایی: .....

بازگردانی: .....

قلمرو فکری: ..... / **پیام:** .....

گفت: «مستی زان سبب افتان و خیزان می‌روی» گفت: «جرم راه رفتن نیست، ره هموار نیست»

قلمرو زبانی: زان: ..... / افتان و خیزان: ..... / جرم: ..... / هموار: .....

قلمرو ادبی: تضاد: ..... / واژه‌آرایی: ..... / کنایه: ..... / واج‌آرایی: .....

بازگردانی: .....

قلمرو فکری: ..... / **پیام:** .....

گفت: «می‌باید تو را تا خانه قاضی برم» **گفت: «رو، صبح آی، قاضی نیمه شب بیدار نیست»**

قلمرو زبانی: می باید: ..... / قاضی: ..... / رو: ..... / آی: ..... / نیمه شب: .....

قلمرو ادبی: تضاد: ..... / واژه‌آرایی: .....

بازگردانی: .....

قلمرو فکری: ..... / **پیام:** .....

گفت: «نزدیک است والی را سرای آن جا شویم» **گفت: «والی از کجا در خانه خمّار نیست؟»**

قلمرو زبانی: والی: ..... /نوع «را»: ..... / سرای: ..... / حذف: ..... / خمّار: .....

پرسش انکاری: .....

قلمرو ادبی: تضاد: ..... / کنایه: ..... / واژه‌آرایی: .....

بازگردانی: .....

قلمرو فکری: ..... / **پیام:** .....

گفت: «تا داروغه را گوییم در مسجد بخواب» **گفت: «مسجد، خوابگاه مردم بدکار نیست»**

قلمرو زبانی: داروغه: ..... / نوع«را»: ..... / خوابگاه: ..... / خوابگاه مردم بدکار: .....

قلمرو ادبی: واژه‌آرایی: ..... / اشتقاق: ..... / واج‌آرایی: .....

بازگردانی: .....

قلمرو فکری: ..... / **پیام:** .....

گفت: «دیناری بده پنهان و خود را وارهان» **گفت: «کار شرع کار درهم و دینار نیست»**

قلمرو زبانی: وارهان: ..... / شرع: ..... / درهم و دینار: .....

قلمرو ادبی: تناسب: ..... / واژه‌آرایی: ..... / واج‌آرایی: ..... / مجاز: .....

بازگردانی: .....

قلمرو فکری: ..... / **پیام:** .....